

1. Europejska kampania informacyjno-kontrolna „Ręczne przemieszczanie ciężarów”

Ograniczaniu i eliminacji ręcznego przemieszczania ciężarów, w związku z prewencją schorzeń mięśniowo-szkieletowych, poświęcona była w roku 2008 europejska kampania informacyjno-kontrolna pod patronatem Komitetu Wyższych Inspektorów Pracy (SLIC).

Polskiej inspekcji pracy powierzona została rola **lidera projektu**. Podkreślić należy, że po raz pierwszy w historii SLIC kierownictwo kampanii oddano inspekcji pracy z tzw. „nowych” krajów Unii Europejskiej.

Wspólne działania **26 inspekcji pracy** polegały na przeprowadzeniu kontroli ręcznych prac transportowych w branżach handel detaliczny oraz budownictwo. Kontrole prowadzone były według **wspólnych wytycznych**, a ich wyniki poddane zostały ocenie na podstawie wspólnego formularza ewaluacyjnego. Polska inspekcja pracy – jako koordynator – dostarczyła krajom partnerskim również materiały, na podstawie których przeszkoleni zostali inspektorzy pracy biorący udział we wspólnych działaniach. Kampania informacyjna opierała się na publikacjach – adresowanych do pracodawców i pracowników – promujących *dobre praktyki* na rzecz eliminacji (ograniczenia) transportu ręcznego, przygotowanych przez Polskę w 25 wersjach narodowych (kilkanaście języków europejskich) oraz stronie internetowej www.handlingloads.eu (dostępnej w 21 językach do roku 2012). Publikacje zostały następnie wydrukowane nakładem zagranicznych partnerów – łącznie w kilkuset tysiącach egzemplarzy (przykładowo: 50 tysięcy egzemplarzy w Portugalii). Dla siedmiu państw publikacje wydrukowano na terenie Polski, ze środków finansowych UE.

Na potrzeby polskiej edycji kampanii wydane zostały (nakładem PIP) **publikacje w łącznym nakładzie 52 tys. egzemplarzy**. Wyprodukowano również spoty i krótkometrażowe filmy animowane, popularyzujące praktyczne przykłady działań prewencyjnych w obszarze ręcznych prac transportowych.

Jak wynika z arkuszy ewaluacyjnych, przekazanych przez kraje biorące aktywny udział w kampanii – **materiały dostarczone przez Państwową Inspekcję Pracy zostały ocenione jako przydatne i wysokiej jakości** (*bardzo dobre i dobre*).

Na wszystkie działania związane z koordynacją europejskiej kampanii Państwowa Inspekcja Pracy pozyskała **dofinansowanie z funduszy Unii Europej-**

skiej (linia budżetowa 04.040103 PROGRESS – Warunki pracy).

W kwietniu 2009 roku wysiłki państw UE na rzecz eliminacji lub ograniczania uciążliwości związanych z ręcznym przemieszczaniem ciężarów zostały podsumowane podczas dwudniowego seminarium w Ośrodku Szkolenia PIP we Wrocławiu. Raport na temat efektów kampanii zamieszczony jest na stronie www.pip.gov.pl oraz na stronie kampanii: www.handlingloads.eu.

Polska edycja kampanii „Ręczne przemieszczanie ciężarów 2008” pod hasłem „Mniej dźwigaj” skoncentrowana była na popularyzacji *dobrych praktyk*, przede wszystkim poprzez szkolenia i seminaria adresowane do pracodawców i pracowników sektorów: budownictwo, handel detaliczny i ochrona zdrowia. W 2008 r. we wszystkich okręgowych inspektoratach pracy zorganizowano łącznie 255 szkoleń z zakresu ręcznego przemieszczania ciężarów.

Ilustracja 1. Przykład wyeliminowania ręcznego przemieszczania ciężarów

Kontrole w branży **handel detaliczny** objęły 176 jednostek, w tym 14 centrów dystrybucyjnych; 54 placówki zatrudniające do 10 osób; 82 placówki o zatrudnieniu od 11 do 100 osób oraz 26 placówek powyżej 100 zatrudnionych. Oprócz prac polegających na ręcznym przemieszczaniu ciężarów, wykonywanych na terenie sklepów, kontroli i odrębnej ocenie poddano prace związane z dostawą ciężkich towarów do miejsc wskazanych przez klientów (tzw. *dostawa do klienta*).

Inspektorzy pracy prowadzili kontrole według jednolitych wytycznych, uwzględniających 17 zagadnień związanych z ręcznym przemieszczaniem ciężarów. W ramach danego zagadnienia należało skontrolować i ocenić w danej jednostce organi-

zacyjnej poziom dostosowania do wymogów bezpieczeństwa i ergonomii, według czterostopniowej skali:

- 1 – gdy dostosowanie było znikome,
- 2 – gdy dostosowanie było małe,
- 3 – gdy dostosowanie było średnie,
- 4 – gdy dostosowanie było pełne.

W placówkach zatrudniających do 10 osób prace polegające na ręcznym przemieszczaniu towarów miały charakter dorywczy i wykonywane były przez osoby zatrudnione na stanowiskach kasjerów. Z reguły przy pomocy ręcznego wózka (zazwyczaj był to wózek przeznaczony dla klientów) ładunki z towarem przemieszczano z magazynu pod regały i tam ręcznie rozkładano na półki. Nierzadko też towar, umieszczony w skrzynce, był przynoszony lub przeciągany po podłodze z magazynu pod regały. Dostawy towarów prowadzone były prawie codziennie.

W placówkach zatrudniających od 11 do 100 pracowników ręczne prace transportowe miały również charakter dorywczy. Ładunki z towarem były przemieszczane na halę sprzedaży przy pomocy ręcznych wózków oraz wózków z napędem silnikowym, a następnie ręcznie rozkładane na półki regałów. Jeżeli półki regałów znajdowały się na wysokości powyżej 160 cm, korzystano z podestów lub drabin. W magazynach wysokiego składowania korzystano ze sprzętu zmechanizowanego. Towar dostarczany do magazynu pakowany był zazwyczaj na europaletach.

W placówkach zatrudniających powyżej 100 pracowników prace polegające na ręcznym przemieszczaniu ciężarów wykonywane były przez wyspecjalizowany personel – pracowników magazynowych. Ładunki z towarami dowozili oni na halę sprzedaży za pomocą wózków silnikowych, następnie rozkładali je na półki wykorzystując drabiny.

W magazynach korzystano ze sprzętu zmechanizowanego. Towar dostarczany do magazynu pakowany był zazwyczaj na europaletach.

W centrach dystrybucyjnych ładunki zazwyczaj przemieszczane były za pomocą zmechanizowanego sprzętu. Prace ręczne ograniczone zostały do prac związanych z kompletowaniem ładunków (palet).

Natomiast ręczne przemieszczanie ciężarów związane z dostawą towaru do klienta polegało na załadunku zakupionego towaru na samochód w placówce, a następnie rozładunku przed domem klienta. Wnoszenie towaru spod domu do mieszkania zazwyczaj organizował klient we własnym zakresie lub, jeżeli umowa tak stanowiła, wykonywali te prace pracownicy placówki albo przewoźnika.

W tabelach zamieszczono wyniki kontroli, stanowiące średnią ważoną z ocen wpisanych przez inspektorów pracy w poszczególnych ankietach.

Inspektorzy pracy najniżej ocenili poziom dostosowania kontrolowanych placówek do wymagań przepisów w zakresie:

- **oceny ryzyka zawodowego** (brak udokumentowanej oceny, nieuwzględnienie w ocenie zagrożeń związanych z ręcznym przemieszczaniem ciężarów, nieinformowanie pracowników o ryzyku zawodowym);
- **szkolenia w dziedzinie bhp** (niepoddanie pracowników wstępnemu i okresowemu szkoleniu, a także nieuwzględnienie w programach szkoleń zagadnień związanych z ręcznym przemieszczaniem ciężarów);
- **instrukcji bhp** przy wykonywaniu ręcznych prac transportowych i magazynowania (brak instrukcji, nieodpowiednie postanowienia zawarte w instrukcji, niezapoznanie pracowników z instrukcją);
- **profilaktycznych badań lekarskich** (dopuszczenie pracownika do pracy bez aktualnego orzeczenia lekarskiego stwierdzającego brak przeciwwskazań do pracy na stanowisku, na którym przemieszcza się ciężary; nieprzekazanie lekarzowi-profilaktykowi informacji, że skierowany na badania pracownik będzie zatrudniony w warunkach narażania układu mięśniowo-szkieletowego wynikającego z pracy polegającej na przemieszczaniu ciężkich przedmiotów);
- **wyposażenia pracowników** wykonujących dostawy towarów do klienta w sprzęt ułatwiający dźwiganie ciężarów.

W większych placówkach dostosowanie do wymagań oceniono nieznacznie lepiej niż w mniejszych. (W sklepach wielkopowierzchniowych względy organizacyjne wymuszają zakup sprzętu eliminującego transport ręczny). Poziom dostosowania do wymagań podczas ręcznego przemieszczania ciężarów w trakcie dostawy towarów do klienta inspektorzy pracy ocenili nieznacznie gorzej niż tego typu prace wykonywane na terenie placówki (sklepu).

W świetle ustaleń inspektorów pracy można stwierdzić, że dostosowanie do wymogów bezpieczeństwa i ergonomii w zakresie ręcznego przemieszczania ciężarów w jednostkach organizacyjnych handlu detalicznego **kształtuje się na poziomie powyżej średniego** (nieco powyżej 3 stopnia w skali od 1 do 4). Oznacza to, że ten rodzaj prac w sektorze handlu nie wymaga już ciągłego nadzoru ze strony inspektorów pracy, a jedynie interwencji w przypadkach szczególnego łamania prawa. **Stwierdzone nieprawidłowości miały głównie charakter uchybień natury organizacyjnej**

**Ręczne dźwiganie ciężarów w handlu detalicznym – wyniki oceny
dot. wszystkich kontrolowanych jednostek**

Nr	Badane zagadnienie	Średnia ważona ocena				
		Wszystkie jednostki (176)	w tym:			
			centra dystrybucyjne (14)	placówki do 10 zatrudnionych (54)	placówki od 11 do 100 zatrudnionych (82)	placówki powyżej 100 zatrudnionych (26)
Organizacja pracy						
1.	Profilaktyczne badania lekarskie	3,04	3,43	2,48	3,12	3,73
2.	Eliminacja ręcznego przemieszczania ciężarów	3,02	3,14	2,73	3,09	3,35
3.	Ocena ryzyka zawodowego dla prac w transporcie ręcznym	2,33	2,69	1,83	2,35	3,12
4.	Sprzęt i urządzenia do ręcznego transportu	3,13	3,69	2,85	3,12	3,54
5.	Szkolenie dotyczące bezpieczeństwa w transporcie ręcznym	2,84	3,43	2,39	2,99	2,96
6.	Instrukcja bhp dla transportu ręcznego	2,61	3,33	1,76	2,84	3,19
7.	Odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej	3,28	3,46	3,15	3,34	3,27
8.	Prace zespołowe	3,30	2,67	3,42	3,25	3,45
9.	Prace w ograniczonej przestrzeni	3,16	3,50	3,17	3,12	3,21
10.	Warunki środowiska pracy	3,46	3,85	3,27	3,55	3,54
Załadunek/wyładunek i przeladunek						
11.	Dźwiganie (podnoszenie/opuszczanie/przekładanie/pakowanie)	3,24	3,08	3,22	3,27	3,23
Transport poziomy						
12.	Relacja dystansu i obciążenia	3,41	3,77	3,31	3,38	3,65
13.	Drogi transportowe	3,26	3,14	3,26	3,22	3,42
14.	Pchanie, ciągnięcie i przenoszenie	3,37	3,15	3,36	3,38	3,46
Transport z pokonywaniem różnic wysokości						
15.	Relacja dystansu i obciążenia	3,31	2,60	3,13	3,48	3,44
16.	Drogi transportowe	3,37	3,67	3,06	3,54	3,47
17.	Pchanie, ciągnięcie i przenoszenie	3,23	2,75	3,06	3,38	3,29
	Ogólnie (z 17 powyższych zagadnień)	3,12	3,25	2,87	3,17	3,37

Źródło: dane PIP.

(w tym przygotowania pracowników do pracy) oraz niedostatecznego wyposażenia w sprzęt ułatwiający ręczne przemieszczanie ciężarów, szczególnie w małych placówkach handlowych. **Tego typu nieprawidłowości mogą być usuwane w wyniku działania kontrolno-doradczego służby bhp pracodawcy.**

Wieloletnie kontrole, jak również podjęte intensywne działania prewencyjne i promocyjne, ukie-

runkowane na pracodawców i pracowników tego sektora, przyniosły oczekiwane rezultaty. Jednakże, ze względu na nadal niewystarczającą świadomość problemów związanych z ręcznym przemieszczaniem ciężarów wśród pracowników, pracodawców i osób z nadzoru, uzasadnione jest kontynuowanie przez Państwową Inspekcję Pracy kampanii promującej dobre praktyki w tym obszarze.

Ręczne dźwiganie ciężarów w handlu detalicznym – wyniki oceny wg podziału na placówki krajowe i działające w ramach sieci międzynarodowych (bez centrów dystrybucyjnych)

Nr	Badane zagadnienie	Średnia ważona ocena			
		placówki krajowe (128)	placówki sieci międzynarodowych (34)	w tym (np.):	
				Castorama (4)	Carrefour (10)
Organizacja pracy					
1.	Profilaktyczne badania lekarskie	2,80	3,79	3,75	3,60
2.	Eliminacja ręcznego przemieszczania ciężarów	2,99	3,06	3,50	3,00
3.	Ocena ryzyka zawodowego dla prac w transporcie ręcznym	2,08	3,15	3,25	3,50
4.	Sprzęt i urządzenia do ręcznego transportu	3,02	3,44	3,75	3,20
5.	Szkolenie dotyczące bezpieczeństwa w transporcie ręcznym	2,67	3,21	2,75	3,20
6.	Instrukcja bhp dla transportu ręcznego	2,35	3,29	3,25	2,90
7.	Odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej	3,24	3,38	3,50	3,40
8.	Prace zespołowe	3,41	2,94	3,67	3,00
9.	Prace w ograniczonej przestrzeni	3,16	3,10	3,67	3,50
10.	Warunki środowiska pracy	3,41	3,62	3,75	3,50
Załadunek/wyładunek i przeładunek					
11.	Dźwiganie (podnoszenie/opuszczanie/przekładanie/pakowanie)	3,24	3,26	3,25	3,50
Transport poziomy					
12.	Relacja dystansu i obciążenia	3,38	3,47	3,50	3,50
13.	Drogi transportowe	3,29	3,18	3,75	3,40
14.	Pchanie, ciągnięcie i przenoszenie	3,42	3,26	3,25	3,20
Transport z pokonywaniem różnic wysokości					
15.	Relacja dystansu i obciążenia	3,34	3,39	3,33	3,33
16.	Drogi transportowe	3,33	3,44	3,67	3,50
17.	Pchanie, ciągnięcie i przenoszenie	2,85	3,25	3,33	3,50
	Ogólnie (z 17 powyższych zagadnień)	3,05	3,32	3,46	3,33

Źródło: dane PIP.

**Ręczne dźwiganie ciężarów w handlu detalicznym podczas dostawy towarów do klienta
– wyniki oceny**

Nr	Badane zagadnienie	Średnia ważona ocena			
		Placówki łącznie (43)	w tym:		
			do 10 zatrud. (19)	od 11 do 100 zatrud. (20)	pow. 100 zatr. (4)
Organizacja pracy					
1.	Profilaktyczne badania lekarskie	2,63	2,50	2,50	3,75
2.	Eliminacja ręcznego przemieszczania ciężarów	2,79	2,65	2,83	2,50
3.	Ocena ryzyka zawodowego dla prac w transporcie ręcznym	1,90	1,50	2,11	2,75
4.	Sprzęt i urządzenia do ręcznego transportu	2,78	2,33	3,00	3,50
5.	Szkolenie dotyczące bezpieczeństwa w transporcie ręcznym	2,53	2,11	2,78	3,25
6.	Instrukcja bhp dla transportu ręcznego	2,24	1,44	2,68	3,75
7.	Odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej	3,10	2,78	3,21	4,00
8.	Prace zespołowe	3,29	3,33	3,47	3,33
9.	Prace w ograniczonej przestrzeni	3,30	3,14	3,47	3,25
10.	Warunki środowiska pracy	3,34	3,23	3,40	3,50
Załadunek/wyładunek i przeładunek					
11.	Dźwiganie (podnoszenie/opuszczanie/przekładanie/pakowanie)	3,35	3,41	3,29	3,33
Transport poziomy					
12.	Relacja dystansu i obciążenia	3,48	3,61	3,28	3,75
13.	Drogi transportowe	3,38	3,36	3,31	3,75
14.	Pchanie, ciągnięcie i przenoszenie	3,55	3,56	3,50	3,75
Transport z pokonywaniem różnic wysokości					
15.	Relacja dystansu i obciążenia	3,41	3,31	3,38	4,00
16.	Drogi transportowe	3,27	3,25	3,25	3,50
17.	Pchanie, ciągnięcie i przenoszenie	3,35	3,29	3,40	3,50
	Ogólnie (z 17 powyższych zagadnień)	3,01	2,83	3,07	3,52

Źródło: dane PIP.

Na placach budów przeprowadzono 362 kontrole wykonywania ręcznych prac transportowych, np. podczas robót brukarskich, prac zbrojarskich i betoniarskich, murarskich, wykończeniowych (dekarckich, elewacyjnych, montażu ślusarki, itp.), montażu rusztowań, robót instalacyjnych, prac rozbiórkowych.

Kontrole były prowadzone według jednolitej ankiety specjalistycznej uwzględniającej 15 zagadnień

związanych z ręcznym przemieszczaniem ciężarów. Podczas kontroli oceniano przestrzeganie wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy, zasad ergonomii oraz stosowanie *dobrych praktyk* przy ręcznym transporcie materiałów budowlanych, w celu zwiększenia stopnia ochrony układu mięśniowo-szkieletowego. Oceny dokonano według 4-stopniowej skali: znikome (1), małe (2), średnie (3), pełne (4).

W tabeli zamieszczono wyniki kontroli stanowiące średnią ważoną z ocen wpisanych przez inspektorów pracy w ankiecie.

Przestrzeganie przez pracodawców wymogów bezpieczeństwa i ergonomii przy ręcznych pracach transportowych w budownictwie inspektorzy ocenili poniżej średniego poziomu dostosowania (ocena 2,95). Na tę ocenę miały wpływ m.in. nieprawidłowo-

ści polegające na braku instrukcji bhp dla transportu ręcznego lub niezapoznaniu z nimi pracujących (181 pracodawców, tj. 52% otrzymało ocenę znikomą: 1, a także w zakresie oceny ryzyka zawodowego przy ręcznych pracach transportowych – nie przeprowadziło lub dokonało jej niewłaściwie 145 pracodawców (41%), którzy w związku z tym otrzymali ocenę znikomą: 1.

Ręczne przemieszczanie ciężarów w budownictwie – wyniki oceny

Nr	Badane zagadnienie	Średnia ważona ocena				
		pracodawcy razem (362)	w tym:			
			pracodawcy (zatrud. 1-5) (114)	pracodawcy (zatrud. 6-20) (173)	pracodawcy (zatrud. 21-50) (44)	pracodawcy (zatrud. >50) (31)
Organizacja pracy						
1.	Profilaktyczne badania lekarskie	2,97	2,86	2,96	3,20	3,16
2.	Eliminacja ręcznego przemieszczania ciężarów	3,01	3,00	2,97	3,21	3,06
3.	Ocena ryzyka zawodowego dla prac w transporcie ręcznym	2,24	1,95	2,23	2,77	2,56
4.	Sprzęt i urządzenia do ręcznego transportu	3,01	2,88	3,04	3,56	3,01
5.	Szkolenie dotyczące bezpieczeństwa w transporcie ręcznym	2,55	2,50	2,28	2,81	2,74
6.	Instrukcja bhp dla transportu ręcznego	2,12	2,06	2,04	2,28	2,60
7.	Odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej	3,21	3,07	3,23	3,27	3,58
8.	Prace zespołowe	3,08	3,01	3,09	3,03	3,20
9.	Prace w ograniczonej przestrzeni	3,06	3,07	3,12	3,00	2,88
Załadunek/wyładunek						
10.	Dźwiganie (podnoszenie/puszczanie)	3,19	3,25	3,31	3,00	3,14
11.	Pchanie i ciągnięcie	3,05	3,09	3,10	2,96	3,06
Transport poziomy materiałów budowlanych						
12.	Relacja dystansu i obciążenia	3,31	3,25	3,36	3,29	3,31
13.	Drogi transportowe	3,12	3,09	3,25	3,03	2,90
Transport z pokonywaniem różnic wysokości						
14.	Relacja dystansu i obciążenia	3,15	3,17	3,23	2,86	3,04
15.	Drogi transportowe	2,98	3,00	3,04	2,84	2,76
16.	Średnia ocena z 15 badanych zagadnień	2,95	2,93	2,95	3,01	3,00

Źródło: dane PIP.

Wpływ na ogólną ocenę badanych pracodawców miała również duża skala nieprawidłowości dotyczących szkolenia pracowników w zakresie bhp i ergonomii przy ręcznych pracach transportowych (84 pracodawców, tj. 24% otrzymało ocenę 1).

Niezapewnienie odpowiedniego sprzętu i urządzeń pomocniczych stwierdzono u prawie co dziesiątego pracodawcy (8% otrzymało ocenę 1). Co gorsza, ręczne prace transportowe wykonywane przy użyciu sprzętu i urządzeń pomocniczych, jak krążki linowe, pasy, liny, zawiesia czy uchwyty do transportu tafli szkła, są na budowach istotnym problemem. Dotyczy to zarówno stanu technicznego tych urządzeń, jak i sposobu ich użytkowania, np. stwierdzano prowizorycznie zamontowane wciągarki ręczne, nieatestowane haki. Podkreślić należy, że spośród poszczególnych grup zakładów (wg kryterium wielkości zatrudnienia) **najniższą średnią ocenę uzyskały firmy budowlane zatrudniające nie więcej niż 5 osób.**

W ocenie inspektorów pracy przyczyny stwierdzonych nieprawidłowości to:

- brak jasnego, czytelnego systemu (mechanizmu bodźców) motywujących pracodawców do zastąpienia ręcznych prac transportowych – sprzętem zmechanizowanym, zarówno w aspekcie oszczędności czasu pracy, jak i obniżenia kosztów ewentualnych zdarzeń wypadkowych i schorzeń pracowników;
- brak wiedzy pracodawców nt. wymagań ergonomii, a także wiedzy nt. nowoczesnych urządzeń i narzędzi ułatwiających wykonywanie ręcznych prac transportowych;
- lekceważenie zagrożeń; tolerowanie przez nadzór techniczny na budowie odstępstw od przepisów bhp.

Natomiast pracodawcy, jako główne przyczyny stwierdzonych nieprawidłowości, wskazywali:

- szybkie tempo wykonywania robót budowlanych wynikające z krótkich terminów określonych przez inwestora;
- złe przyzwyczajenia i nawyki pracowników wykonujących ręczne prace transportowe;
- niedobór pracowników posiadających zawodowe przygotowanie budowlane, doświadczenie i wiedzę na temat zagrożeń występujących przy określonych pracach;
- niską kulturę pracy niewykwalifikowanych pracowników, których zmuszani są zatrudniać w miejsce brakującej wykwalifikowanej kadry;
- brak środków finansowych na zakup maszyn i innych urządzeń technicznych, które wyeliminowałyby konieczność ręcznego przemieszczania ciężarów (powód ten wskazywali zwłaszcza pracodawcy – właściciele małych firm budowlanych).

Stan przestrzegania na budowach przepisów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu ręcznych prac transportowych wskazuje na potrzebę systematycznego prowadzenia działań prewencyjnych, mających na celu:

- wskazywanie bezpiecznych zachowań i metod wykonywania prac związanych z transportem ręcznym,
 - upowszechnianie wiedzy wśród pracodawców, osób nadzorujących oraz pracowników budowlanych – na temat zagrożeń związanych z wykonywaniem pracy w warunkach obciążenia układu mięśniowo-szkieletowego,
 - pokazanie konsekwencji zdrowotnych niewłaściwego dźwigania i przemieszczania ciężarów.
- Podniesienie kultury pracy zatrudnionych na budowach przyczyni się jednocześnie do poprawy stanu bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu ręcznych prac transportowych.

Eliminowanie lub ograniczanie uciążliwości związanych z ręcznymi pracami transportowymi przyniesie też wymierne efekty w postaci zmniejszenia absencji chorobowej, co pozwoli obniżyć koszty pracy i podnieść jej jakość.

Bardzo istotnym efektem kampanii kontrolnej było uświadomienie pracownikom, pracodawcom i osobom z nadzoru – wagi problemu, jakim są zagrożenia wynikające z ręcznego dźwigania ciężarów. Wielkim zainteresowaniem cieszyły się praktyczne wskazówki dotyczące zapobiegania tym zagrożeniom.

We współpracy z organizacjami pracodawców:

Polską Organizacją Handlu i Dystrybucji oraz Polską Konfederacją Pracodawców Prywatnych „Lewiatan” zrealizowano **program szkoleń** z zakresu transportu ręcznego, adresowanych do kadry kierowniczej placówek handlowych oraz pracowników zajmujących się w swojej pracy ręcznym przemieszczaniem ciężarów. W sieciach handlowych, głównie „Carrefour” i „Biedronka”, odbyło się 61 szkoleń dla 1 886 pracowników. Dodatkowo, w okręgowych inspektoratach pracy zorganizowano 22 szkolenia, seminaria i spotkania informacyjne dla pracodawców z sektora handlu.

Dla pracodawców budowlanych zorganizowano 52 szkolenia. Ważnym ich elementem była prezentacja praktycznych rozwiązań eliminujących lub ograniczających dźwiganie i ręczny transport ciężarów. **W szkoleniach uczestniczyło 2 395 pracodawców z branży budowlanej.** Inspektorzy pracy prowadzili równoległe akcję informacyjno-doradczą przekazując pracodawcom, osobom kierującym pracownikami oraz pracownikom ulotki i broszury wydane w ramach europejskiej kampanii kontrolno-informacyjnej nt. ręcznego przemieszczania ciężarów „Mniej dźwigaj”. Organizowali **spotkania z młodzieżą szkół budowlanych** poświęcone

problematyce eliminowania obciążeń układu mięśniowo-szkieletowego przy dźwiganiu i przenoszeniu ciężarów podczas prac w budownictwie. Dla młodzieży budowlanych szkół ponadgimnazjalnych zorganizowano konkurs „Mniej dźwigaj” w dwóch kategoriach: plakatu i prezentacji multimedialnej (OIP Katowice).

Działaniami edukacyjnymi w omawianym obszarze objęte zostały także **placówki ochrony zdrowia** – w 86 szkoleniach i seminariach wzięło udział łącznie 3 116 pracodawców i pracowników tych zakładów. Szczególną okazją do prezentacji doświadczeń w zakresie eliminacji lub ograniczania ręcznego przemieszczania ciężarów w ochronie zdrowia była konferencja nt. „Profilaktyka zagrożeń zdrowotnych pielęgniarek i położnych” zorganizowana w Malborku przez Okręgowy Inspektorat Pracy w Gdańsku, Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Gdańsku, Okręgową Izbę Pielęgniarek i Położnych w Gdańsku.

Poza szkoleniami, Państwowa Inspekcja Pracy prowadziła skoordynowane działania kontrolno-prewencyjne w sektorach objętych kampanią. Jako dobry przykład takiego podejścia można wskazać działania podjęte w sieci sklepów należących do spółki Bresse Pol z Torunia. Inspektorzy pracy, na podstawie dokumentacji spółki, przeprowadzili analizę przyczyn wypadków we wszystkich 32 zarządzanych przez nią placówkach handlowych. Następnie wyselekcjonowano 9 sklepów, w których: zarejestrowano najwięcej wypadków przy pracy związanych z dolegliwościami układu mięśniowo-szkieletowego lub zatrudniano młodocianych w ramach nauki zawodu albo też zatrudniano jedynie kobiety. **Efektom działań inspektorów PIP w tych placówkach było m.in. wyposażenie sklepów w sprzęt ułatwiający transport ręczny** (np. pomosty robocze) oraz stanowiska kasowe dostosowane do wymagań przepisów. Pracownicy

obsługujący wózki elektryczne otrzymali specjalne buty ochronne. Dodać należy, iż dla 35 kierowników sklepów oraz przedstawicieli Zarządu Spółki Bresse Pol zorganizowano szkolenie, podczas którego przedstawiano *dobre praktyki* oraz udzielano porad służących rozwiązywaniu konkretnych problemów ochrony pracy w sklepach należących do Spółki.

Zagadnienia związane z kampanią „Mniej dźwigaj 2008” popularyzowane były podczas **68 targów i imprez branżowych**, w których brała udział Państwowa Inspekcja Pracy. W związku z kampanią, w prasie, radiu, telewizji i internecie ukazały się łącznie 154 informacje i audycje dotyczące tematyki ręcznego przemieszczania ciężarów. W okręgowych inspektoratach pracy odbyło się 29 konkursów i quizów dla młodzieży, w których wzięło udział 758 osób.

Na stronie internetowej Państwowej Inspekcji Pracy dostępne są informacje o kampanii, przepisach dotyczących transportu ręcznego oraz wydawnictwa dla sektorów handlu, budownictwa, transportu i ochrony zdrowia.

2. Kampania informacyjno-promocyjna „Ochrona pracy w rolnictwie indywidualnym”

Inspekcja pracy prowadzi konsekwentne działania, podnoszące poziom wiedzy i świadomości zagrożeń występujących przy pracach wykonywanych przez rolników indywidualnych i członków ich rodzin. W roku 2008 specjalistom z PIP udało się dotrzeć do znacznie większej liczby osób pracujących w rolnictwie. Przeprowadzono **ponad 14 tys. wizytacji gospodarstw rolnych i miejsc prowadzenia prac polowych** (o 48% więcej niż w roku 2007), gdzie pracowało łącznie 31,3 tys. rolników i członków ich rodzin.

Wizytacje w rolnictwie indywidualnym w latach 2006–2008

Wizytacje w rolnictwie indywidualnym	2008	2007	2006
wizytacje ogółem, w tym:	14 352	9 679	10 620
– prac żniwnych	5 892	4 201	5 728
– innych prac polowych	1 867	981	860
wizytacje gospodarstw ogółem, w tym dotyczące:	6 593	4 497	4 032
– badania wypadków	157	125	102
– praktyk uczniowskich	161	61	101
– uczestniczących w konkursie „Bezpieczne gospodarstwo rolne”	1 138	1 092	1 399
liczba pracujących podczas wizytacji	31,3 tys.	9,8 tys.	11,4 tys.